

Sygn. akt: I C 209/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Wojciech Waclaw
Protokolant:	sekretarz sądowy Natalia Indyka

po rozpoznaniu w dniu 19 02 2020 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. R. (1), M. R. (2)**

przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

I oddała powództwo

II zasądza od powodów na rzecz pozwanej kwotę 5417,- zł tytułem zwrotu kosztów procesu

III nakazuje ściągnąć od powodów na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 1519,56 zł tytułem zwrotu wyłożonych przez Skarb Państwa wydatków.

Sygn. akt: I C 209/18

UZASADNIENIE

Powodowie M. R. (1) i M. R. (2) wnieśli pozew o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci aktu notarialnego z dnia 14 lipca 2016 r., Repertorium A nr (...) w przedmiocie umowy, umowy poręczenia oraz oświadczenia o poddaniu się egzekucji, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 21 czerwca 2017 r. oraz postanowienia (...) z dnia 21 czerwca 2017 r., sygn. akt: (...) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 21 czerwca 2017 r. wydanej na rzecz pozwanej (...) Sp. z o.o. oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na uzasadnienie swojego żądania powodowie wskazali, iż w dniu 14 lipca 2016 r. zawarli z T. P. (1), działającym w imieniu i na rzecz (...) S.A. z siedzibą w G. umowę poręczenia oraz złożyli oświadczenia o poddaniu się egzekucji. Powód M. R. (2) zobowiązał się do zapłaty zobowiązań pieniężnych obejmujących odszkodowanie w kwocie 1.167.945, 80 zł wraz z odsetkami od tej kwoty, zaś powód M. R. (1) udzielił pozwanej spółce poręczenia za wszelkie zobowiązania M. R. (2) wynikające z umowy. Nadto, zobowiązał się wykonać wszelkie świadczenia wynikające z udzielonego poręczenia, niezwłocznie po zawiadomieniu go przez pozwanego o opóźnieniu w wykonaniu przez M. R. (2) zobowiązań, nie później niż w ciągu 7 dni od trzymywania zawiadomienia.

W ocenie powodów, nie mieli oni wpływu na treść zawieranej umowy, bowiem działali oni pod wpływem bezprawnej groźby tj. zapowiedzi pozbawienia M. R. (2) wolności, w związku ze złożonym przez pozwanego zawiadomieniem o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przywłaszczenia mienia znacznej wartości. Pozwana działała w celu wymuszenia na powodach złożenia oświadczenia woli o określonej treści na poczet wszczętego postępowania karnego. W bezprawny sposób polegający na wzbudzeniu strachu przed pozbawieniem M. R. (2) wolności, dążyła do uzyskania korzystnego wyroku w sprawie. Jednakże, złożenie oświadczenia woli przez powodów było skutkiem groźby i wywołanego przez nią zagrożenia. W związku z tym, oświadczenie to nie może być uznane za akt realizacji suwerennej decyzji osoby, która je składała, działającej pod wpływem przymusu psychicznego. Aktem notarialnym z dnia 16 października 2017 r. Repertorium A Nr (...) oraz Repertorium A Nr (...) powodowie uchylili się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w akcie notarialnym – umowie, umowie poręczenia oraz oświadczenia o poddaniu się egzekucji z dnia 14 lipca 2016 r., Rep. A Nr (...).

W odpowiedzi na pozew pozwana (...) S. A. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska, wskazała że prowadziła działalność gospodarczą w zakresie handlu ziarnami zbóż i rzepaku. W dniu 18 grudnia 2014 r. zawarła ze spółką (...) Sp. z o.o. z siedzibą w O., reprezentowaną przez Prezesa Zarządu M. R. (2), umowę sprzedaży (...)000 ton metrycznych pszenicy konsumpcyjnej o właściwościach szczegółowo określonych w treści zawartej umowy, w zamian za cenę w wysokości 805,00 zł netto/ 1 MT. Spółce przekazano dowód własności oraz (...) i (...) potwierdzające nabycie prawa własności. (...) Sp. z o.o. po otrzymaniu płatności zatrzymał w posiadaniu towar w magazynie w N.. W grudniu 2015 r. pozwana złożyła zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przewłaszczenia mienia znacznej wartości przeciwko M. R. (2). W toku postępowania karnego, wymieniony wnioskował o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy i wymierzenie mu kary jednego roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 3 lat oraz o nałożenie na niego obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonej w terminie do 15 lipca 2021 r. powołując się na zawarte porozumienie w formie aktu notarialnego. Powodowie poddając się dobrowolnie pod egzekucję, byli świadomi skutków złożenia takiego oświadczenia oraz obowiązku zaspokojenia roszczenia, zaś argumentacja powodów jakoby oświadczenia te złożyli pod wpływem groźby, należy traktować jako element strategii procesowej, zmierzający do uniemożliwienia dochodzenia należności na drodze postępowania egzekucyjnego, wszczętego przeciwko powodowi M. R. (1), wobec braku dokonywania dobrowolnych wpłat na rzecz C. przez powoda M. R. (2).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód M. R. (2) był prezesem spółki pod firmą (...) Sp. z o.o.

(okoliczność bezsporna)

W dniu 18 grudnia 2014 r., w ramach prowadzonej działalności (...) Sp. z o.o. zawarła z T. P. (1), działającym w imieniu i na rzecz spółki pod firmą (...) Sp. z o.o. umowę sprzedaży nr (...), przedmiotem której zakup pszenicy w ilości 1.413,76 ton metrycznych.

Jak się okazało, na początku grudnia 2015 r. w trakcie próby odbioru zakupionego wcześniej zboża przez pozwaną spółkę, pomimo zapewnień o przechowywaniu towaru w magazynie sp. A. w N., zboże to zostało w nieokreślony bliżej sposób przez spółkę kierowaną przez powoda M. R. (2) rozdysponowane.

Po ustaleniu powyższego, ówcześni przedstawiciele pozwanej spółki, w jej imieniu zapowiedzieli, iż w zaistniałej sytuacji zawiadomią organy ścigania o możliwości popełnienia przestępstwa przywłaszczenia mienia znacznej wartości i o grożących z tego tytułu konsekwencjach prawnokarnych.

W obliczu powyższego powód M. R. (2) zaproponował dostarczenie innej niż zakupiona i rozdysponowana partii pszenicy z innych niż N. magazynów.

Taki towar w ilości ok. 500 ton został dostarczony, lecz był on gorszej niż zakupiony wcześniej jakości.

Jak się też okazało, wbrew uprzednim deklaracjom, dalsza część towaru nie została pozwanej spółce dostarczona.

To spowodowało, że jeszcze w grudniu 2015 r. pozwana zawiadomiła prokuraturę o możliwości popełnienia przestępstwa przez powoda jako prezesa spółki A..

W związku z ustaleniem zaniechania wydania przedmiotu umowy po zapłacie określonej przez strony ceny, (...) wszczęła postępowanie przygotowawcze pod sygnaturą akt (...) w kierunku przestępstwa przywłaszczenia mienia znacznej wartości tj. przestępstwa o którym mowa w art. 284 § 2 kodeksu karnego w zw. z art. 294 § 1 k.k.

Po pierwszych czynnościach podjętych w postępowaniu przygotowawczym powód M. R. (2) skontaktował się telefonicznie z T. P. (2), ówczesnym prokurentem spółki w sprawie ustanowienia zabezpieczenia wierzytelności nabywcy zboża jako poszkodowanego w sprawie karnej na jego majątku osobistym oraz ewentualnie, jego syna.

Taki zabieg dodatkowego zabezpieczenia miał być ukierunkowany na załagodzenie ewentualnej odpowiedzialności karnej powoda jako ówczesnego prezesa spółki A., w szczególności do uzyskania warunkowego zawieszenia orzeczonej w sprawie karnej, kary pozbawienia wolności.

We wszelkich negocjacjach w imieniu powoda M. R. (2) uczestniczył adwokat M. O.. Po negocjacjach strony wypracowały ostateczny kształt i treść umów i oświadczeń, które to miały być przedstawione przed sądem karnym.

(okol. bezsporne, zeznania stron – k. 430 - 434)

W wykonaniu ostatecznie poczynionych uzgodnień, aktem notarialnym z dnia 14 lipca 2016 r. Repertorium A Nr (...) przed notariuszem B. M. prowadzącym kancelarię notarialną w formie spółki partnerskiej w G., T. P. (1), działający w imieniu i na rzecz (...) S.A. zawarł z powodami M. R. (2) i M. R. (1) umowę, umowę poręczenia oraz oświadczenie o poddaniu się egzekucji.

Zgodnie z § 3 zawartej umowy, w celu naprawienia szkody wyrządzonej na skutek popełnionego przestępstwa, powód M. R. (2) zobowiązał się do zapłaty kwoty 1.167.945,80 zł do dnia 15 lipca 2021 r. wraz z odsetkami od kwoty pozostałej do spłaty w wysokości odpowiadającej stopie bazowej debetowej banku (...) z siedzibą w R., Królestwo Niderlandów, powiększonej o marżę 2,90 %, liczonymi w stosunku rocznym, naliczanymi od dnia zawarcia umowy do dnia zapłaty, przy czym odsetki za 2016 r. naliczane zostaną od dnia 15 lipca 2016 r. Na dzień zawarcia umowy stopa odsetek wynosiła łącznie 4,45 % w stosunku rocznym. Wartość szkody poniesionej przez pozwaną strony określiły na dzień zawarcia umowy na kwotę 1.167.945,80 zł. Zwolnienie od zobowiązania mogło nastąpić także za zgodą pozwanej poprzez dostawę ziaren zbóż lub rzepaku na ściśle określonych warunkach wskazanych w umowie, przy czym, minimalna wartość świadczeń zrealizowanych przez powoda M. R. (2) z tytułu naprawienia szkody, w każdym roku wynosić miała 200.000 zł oraz kwotę odsetek ustalonych w stosunku rocznym.

Powód M. R. (1) udzielił natomiast poręczenia za wszelkie zobowiązania powoda M. R. (2) względem pozwanej spółki, wynikające z zawartej pomiędzy stronami umowy. Poręczenie obejmowało wszelkie zobowiązania i wierzytelności wynikające lub mające związek z umową, w tym obowiązek naprawienia szkody we wskazanej wysokości (§ 6 i 7). Obaj powodowie poddali się egzekucji na podstawie art. 777 § 1 pkt. 5 k.p.c.

Kolejno, aktem notarialnym dnia 5 sierpnia 2016 r. Repertorium A (...) przed notariuszem A. W. prowadzącą kancelarię notarialną w O., powód M. R. (1) ustanowił na rzecz pozwanej (...) Sp. z o.o. hipotekę umową do kwoty 1.500.000 zł na prawie własności nieruchomości położonej przy ulicy (...) w miejscowości B., gmina S., stanowiącej działkę gruntu oznaczoną numerem (...) dla której (...) prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...).

Jeszcze w roku 2015 powód M. R. (2) przekazał na rzecz M. R. (1) wszystkie stanowiące jego własność (lub współwłasność z jego małżonką) nieruchomości, w tym wyżej opisaną, lokal mieszkalny, oraz położoną w okolicach (...).

Ostatecznie wyrokiem z dnia 23 września 2016 sąd karny - (...) na posiedzeniu w trybie art. 335 kpk uznał powoda M. R. (2) za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, skazując go na karę roku pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej na okres wynoszący 3 lata, jednocześnie zobowiązując do naprawienia szkody w całości poprzez zapłatę kwoty 1.690.500,00 zł na rzecz (...) Sp. z o.o. do dnia 15 lipca 2021 r.

Wobec braku dobrowolnych wpłat, pozwana (...) Sp. z o.o. wystąpiła o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu z dnia 14 lipca 2016 r. Repertorium A Nr (...), na podstawie którego to w dniu 25 sierpnia 2017 r. wszczęła egzekucję przeciwko powodowi M. R. (1). Egzekucję wszczęto z nieruchomości w postaci lokalu mieszkalnego położonego przy ulicy (...) w O. dla którego (...) prowadzi księgę wieczystą o numerze KW (...) oraz nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) położonej przy ulicy (...) w B. dla której (...) prowadzi księgę wieczystą nr KW (...). Nadto, zajęto przysługujące powodowi M. R. (1) udziały w spółce (...) Sp. z o.o. oraz wynagrodzenie za pracę.

(dowód: akt notarialny Repertorium A Nr (...) k. 14-21, akt notarialny Repertorium A (...) k. 22-28, odpowiedź pozwanej na pozew k. 106-112, zawiadomienie o wszczęciu egzekucji k. 33, zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości k. 36, zajęcie wynagrodzenia za pracę oraz wierzytelności zasiłku chorobowego i wezwanie do dokonywania potrąceń k. 37, zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości k. 40, zajęcie udziałów w spółce z o.o. k. 41, wyrok z dnia 23 09 2016 r. - k. 410-411)

Postanowieniem z dnia 13 czerwca 2018 r. (...) M. K. zawiesił postępowanie egzekucyjne w sprawie egzekucyjnej (...) w zakresie egzekucji z nieruchomości położonej w B. przy ulicy (...) o numerze KW (...)

(dowód: postanowienie z dn. 13 czerwca 2018 r. k. 132)

W dniu 16 października 2017 r. aktem notarialnym Repertorium A Nr (...) powód M. R. (1) uchylił się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w akcie notarialnym – umowie, umowie poręczenia oraz oświadczenia o poddaniu się egzekucji z dnia 14 lipca 2016 r. Rep. A Nr (...) oświadczając, iż działał pod wpływem groźby, polegającej na rzekomym pozbawieniu jego ojca M. R. (2) wolności, na podstawie wyroku Sądu, wydanego w wyniku prowadzonego przez (...) postępowania pod sygnaturą akt (...). Wobec braku faktycznego pozbawienia wolności M. R. (2), powód oświadczył, iż zawarł umowę poręczenia działając pod wpływem groźby, nadto gdyby wiedział, iż faktycznego zagrożenia nie ma, to nie złożyłby takich oświadczeń, zaś jego obawy wywołane groźbą ustały w marcu 2017 r. Jednocześnie, aktem notarialnym Repertorium A Nr (...) powód M. R. (2) uchylił się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w akcie notarialnym – umowie, umowie poręczenia oraz oświadczenia o podaniu się egzekucji z dnia 14 lipca 2016 r. Rep. A Nr (...), oświadczając, iż działał pod wpływem groźby polegającej na rzekomym pozbawieniu go wolności na podstawie wyroku Sądu, wydanego w wyniku prowadzonego przez (...) postępowania pod sygnaturą akt (...). Wobec braku faktycznego pozbawienia wolności, powód oświadczył, iż zawarł umowę poręczenia działając pod wpływem groźby, nadto gdyby wiedział, iż faktycznego zagrożenia nie ma, to nie złożyłby takich oświadczeń, zaś jego obawy wywołane groźbą ustały w marcu 2017 r.

Oświadczenia powodów o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem groźby doręczono pozwanej w dniu 24 października 2017 r.

(dowód: akt notarialny Repertorium A nr (...) k. 29, akt notarialny Repertorium A nr (...) k. 31, potwierdzenie odbioru k. 30, 32)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Podstawą żądania opozycyjnego powodów skierowanego przeciwko tytułowi wykonawczemu w postaci aktu notarialnego z dnia 14 lipca 2016 r. zaopatrzonego w sądową klauzulę wykonalności było złożenie przez powodów oświadczenia woli pod wpływem bezprawnej groźby w rozumieniu art. 87 k.c.

Na wstępie i dla porządku wskazać przy tym należy, iż okoliczności faktyczne, jakie legły u podstaw rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie i będące dla tego rozstrzygnięcia istotnymi, w gruncie rzeczy są pomiędzy stronami bezsporne, co dotyczy przede wszystkim sekwencji zdarzeń poprzedzających podpisanie spornych dokumentów w postaci aktów notarialnych tj. zakupu pszenicy, braku jej wydania z powodu jej rozdysponowania bez wiedzy i zgody pozwanej, zapowiedzi możliwości zawiadomienia organów ścigania, faktycznego zawiadomienia, wszczęcia postępowania przygotowawczego, postawienia powodowi M. R. (2) zarzutu przywłaszczenia, czy też wreszcie wydania prawomocnego w chwili wyrokowania w sprawie niniejszej wyroku skazującego z warunkowym zawieszeniem wykonania kary i zasądzeniem odszkodowania w kwocie wskazanej w tymże wyroku.

Elementem natomiast co do którego strony konsekwentnie różniły się w toku niniejszego postępowania było ustalenie i prawidłowa ocena tego czy po pierwsze, w sprawie wystąpił ze strony przedstawicieli pozwanej spółki element groźby i to groźby bezprawnej w rozumieniu przywołanego przepisu, a po wtóre, czy materiał dowodowy pozwala przyjąć, że oświadczenia woli w postaci złożenia podpisów pod spornym dokumentem zostały złożone pod wpływem wcześniej zdefiniowanej groźby.

Ewentualne bowiem działanie powodów pod wpływem takiej groźby prowadziłyby do ziszczenia się prawnych przesłanek skutecznego uchylenia się od skutków prawnych złożonych oświadczeń stanowiącego podstawę żądania .

Generalnie podstawą powództwa z art. 840 KPC jest istnienie zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, przy czym sformułowanie tego przepisu wskazuje, że obejmuje on w przypadku innych niż prawomocne orzeczenia sądowe wszelkie okoliczności i zdarzenia, których uwzględnienie prowadzi do stwierdzenia nieistnienia obowiązku objętego poddaniem się egzekucji. Dłużnik może więc powoływać się na okoliczności, które zaszły również przed powstaniem tytułu egzekucyjnego, jak i na zdarzenia zaszłe pomiędzy powstaniem tytułu egzekucyjnego, a nadaniem temu tytułowi klauzuli wykonalności. Do przesłanek tych można zaliczyć m.in. nieważność oświadczenia woli o stanowiącego źródło obowiązku i poddaniu się egzekucji jak to ma miejsce w niniejszej sprawie.

Powodowie powoływali się na groźbę jaką miał skierować do nich T. P. (1), działający w imieniu i na rzecz spółki (...), zagrażając wszczęciem postępowania karnego w kierunku popełnienia przestępstwa przywłaszczenia mienia przez M. R. (2) i dalej, spowodowania w wyniku tego postępowania pozbawienia go wolności.

W ocenie Sądu nie sposób było jednakże uznać, by zebrany w sprawie materiał dowodowy przysporzył procesowych podstaw dla uznania, iż ze strony pozwanej przedstawicieli spółki doszło do sformułowania wobec powodów groźby bezprawnej.

Wychodząc z definicji tej wady oświadczenia woli przypomnieć należy, iż zgodnie z art. 87 k.c. kto złożył oświadczenie woli pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, ten może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia, jeżeli z okoliczności wynika, że mógł się obawiać, iż jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe.

W doktrynie przyjmuje się, że definicja groźby bezprawnej na gruncie prawa cywilnego jest nawet szersza niż jej definicja w prawie karnym. Na gruncie prawa karnego groźba bezprawna może być znamięm różnego rodzaju przestępstw, przy czym prawo karne zna przestępstwa, w którym zwrot „groźba spowodowania postępowania karnego” dotyczy tylko zachowania sprawcy i nie obejmuje skutku w postaci wywołania u zagrożonego uzasadnionej obawy spełnienia groźby; jego wystąpienie dla zaistnienia przestępstwa jest wówczas irrelevantne. Ponadto, groźba spowodowania postępowania karnego nigdy nie występuje, jako przestępstwo samoistne. Różnice w prawie cywilnym i karnym przy ustalaniu zakresu pojęcia groźby bezprawnej skłaniają do wniosku, że z objęcia w prawie karnym pojęciem groźby również wszczęcia postępowania karnego nie wynika żaden automatyzm, w szczególności taki, który

pozwalaby przyjąć, że zagrożenie wszczęciem postępowania karnego stanowi równocześnie groźbę bezprawną w rozumieniu art. 87 KC. Za ugruntowany należy uznać pogląd (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 1983 r. I PR 106/82, OSN 1983 r., z. 9, poz. 137; z dnia 5 sierpnia 1981 r. I PR 52/80, PiZS 1982 r. Nr 6, s. 57; z dnia 19 grudnia 2002 r. II CKN 1076/00, nie publ.; z dnia 19 marca 2002 r., I CKN 1134/99, OSNC 2003 r. z. 3, poz. 36; z dnia 2 marca 2012 r., I PK 109/1, OSNP 2013 r. Nr 3 - 4, poz. 27), że groźba bezprawna w rozumieniu art. 87 KC oznacza zagrożenie podjęciem działania niezgodnego z prawem lub zasadami współżycia społecznego (użycie bezprawnego środka) albo działania zgodnego z prawem, ale zmierzającego do osiągnięcia celu niezgodnego z prawem (bezprawność celu).

(por. wyrok SN z dnia 2 lutego 2018 r. – II CSK 324/17, podobnie post. SN z 31 stycznia 2019 – III CSK 188/18).

Jak się wydaje, w szczególności końcowy fragment cytowanej wypowiedzi SN dotyczący bezprawności środka i celu w pełni przystaje do stanu faktycznego w sprawie niniejszej.

Nie każde zatem zagrożenie wszczęcia postępowania karnego może być automatycznie oceniane jako bezprawne, bowiem może ono nie stanowić czynu bezprawnego, co właśnie miało miejsce w niniejszej sprawie, zważywszy na uregulowanie zawarte art. 304 §1 kpk.

Ponieważ zgodnie z treścią powołanego przepisu każdy ma obowiązek społeczny donieść o przestępstwie, o którym się dowiedział – to również i groźący ma takie prawo i obowiązek, i nie można mu z tego powodu czynić zarzutu. W takim to przypadku, groźbę wszczęcia postępowania karnego można zrównać z innymi prawnymi przedsięwzięciami dążącymi do osiągnięcia skutku prawnego w postaci realizacji przysługującego roszczenia. Tak więc ustalenie, że motywacją dla ewentualnej zapowiedzi wszczęcia postępowania była ochrona prawa naruszonego przestępstwem, uchyla bezprawność tejże zapowiedzi jako groźby,

To zaś już samo przez się niweczy możliwość skutecznego uchylecia się od oświadczenia woli złożonego pod wpływem tejże.

Niezależnie od tego wskazać należy, iż zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na ustalenie i uznanie, że oświadczenia powodów złożone w akcie notarialnym z dnia 14 lipca 2016 r. były złożone pod wpływem groźby.

W ocenie Sądu bowiem to świadomość faktu wyrządzenia szkody spowodowanej przywłaszczeniem mienia, (co jest potwierdzone prawomocnym wyrokiem i wiąże Sąd po myśli art. 11 kpc) i realna obawa poniesienia kary w jej surowszej (tj. bezwzględnej) postaci była „praprzyczyną” dążenia samego powoda do pozasądowego ugodzenia zaistniałego sporu w sposób dostatecznie satysfakcjonujący stronę poszkodowaną na drodze pisemnej, z jednoczesnym wykorzystaniem tego dokumentu przed sądem karnym.

Nie ulega bowiem wątpliwości, iż to właśnie podpisany dokument sprawił, że wyrok zapadł na posiedzeniu a nie na rozprawie. (por. art. 335 kpc i art. 339 § 1 pkt 3 kpk dotyczący wyznaczenia posiedzenia zamiast rozprawy).

Strony na piśmie zgodnie ustaliły wysokość długu obejmującego ostateczną wysokość wyrządzonej na skutek popełnionego przestępstwa szkody, określając przy tym warunki poczynionych uzgodnień, przy czym M. R. (1) udzielił poręczenia za wszelkie zobowiązania powoda M. R. (2) względem pozwanej spółki, wynikające z zawartej pomiędzy stronami umowy. Stanowiło to zresztą warunek zawartego porozumienia, jak bowiem wynika z nie budzących wątpliwości i wiarogodnych zeznań (...)P., stan majątku M. R. (2) bezspornie w grudniu 2015 r. nie dawał jakiegokolwiek realnej możliwości zaspokojenia wierzytelności odszkodowawczej pozwanej spółki z uwagi na oczywisty fakt, iż wszystkie składniki znacznej wartości (nieruchomości) zostały przekazane (darowane) na rzecz drugiego z powodów.

Jest zatem oczywistym, iż jedynie poręczenie drugiego z powodów satysfakcjonowało spółkę z punktu widzenia realnej możliwości naprawienia wyrządzonej szkody.

Zważyć z kolei należy, iż w dniu sporządzenia kolejnych aktów notarialnych w lipcu i sierpniu 2016 r. postępowanie karne w kierunku przestępstwa przywłaszczenia mienia znacznej wartości było już w pełnym w toku, skoro wyrok zapadł w wrześniu 2016 r.

Można zatem z jednej strony bez ryzyka popełnienia jakiegokolwiek błędu przyjąć, że działanie pozwanej polegające na uzyskaniu oświadczenia pozwanych przyznającego wyrządzenie szkody wraz z zobowiązaniem się powodów do jej naprawienia przez zapłatę i udzieleniu zabezpieczenia m. in. w formie ustanowienia hipoteki na nieruchomości, stanowiło formę realizacji uprawnień przysługujących poszkodowanemu na gruncie cywilnej odpowiedzialności odszkodowawczej, z drugiej zaś, że stanowiło to skuteczną podstawę dla dobrowolnego poddania się karze przez powoda M. R. (2), co w efekcie zminimalizowało dotkliwość wymierzonej w wyroku karnym kary pozbawienia wolności.

Co więcej, logicznie rzecz ujmując, nie może być mowy o groźbie wszczęcia postępowania jako o realnej sile sprawczej podpisania dokumentu przez powodów, skoro postępowanie karne było już się toczyło i nie istniała „groźba wszczęcia” jako taka.

Oczywiście wszystkie poczynione rozważania odnoszą się w tym samym stopniu do groźby „spowodowania pozbawienia wolności”, co należy traktować jedynie jako co najwyżej odbiór przez powodów informacji o realnie istniejącym i płynącym z treści art. 294 kk w zw. z art. 284 kk ustawowym zagrożeniu karą.

To nie spółka bowiem (co jawi się oczywistym) była podmiotem władnym decydować o wymiarze i rodzaju orzeczonej kary, zaś nie wchodzi tu w grę z oczywistych przyczyn groźba bezprawnego pozbawienia wolności w rozumieniu art. 189 kk, bo taki motyw nie przejawia się nawet w twierdzeniach i zeznaniach samych powodów.

Warto jedynie ubocznie wskazać, iż powodowie podnieśli zarzut działania pod wpływem groźby dopiero na etapie postępowania egzekucyjnego, zaś do czasu wszczęcia egzekucji przeciwko powodowi M. R. (1) zasadniczo nie podważano skuteczności złożonych przez obu powodów oświadczeń woli.

Należy zatem odpowiednio ocenić fakt, iż w przypadku działania pod domniemanym wpływem groźby powodowie mogli skutecznie uchylić się od skutków złożonych oświadczeń woli jeszcze przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego – czego w ostateczności na tamten czas nie uczynili, choć stan w zakresie ich sytuacji, w tym sytuacji prawnokarnej M. R. (2) nie ulegał zmianie.

Zdaje się potwierdzać to jedynie fakt, iż powództwo zmierza jedynie do unicestwienia lub istotnego ograniczenia prowadzonej obecnie egzekucji.

Tym samym należy uznać, że czynność prawna w postaci umowy, umowy poręczenia oraz oświadczenia o poddaniu się egzekucji z dnia 14 lipca 2016 r. nie są dotknięte wadą oświadczenia woli w postaci groźby, a więc wywołują wszelkie skutki prawne z niej wynikające, co sprawia, iż nie zachodzą przesłanki przewidziane art. 840 kpc i skutkowało oddaleniem powództwa jak w pkt I wyroku.

Końcowo należy jedynie odnieść się do twierdzeń zawartych w końcowych wystąpieniu pełnomocnika powodów (k.434), gdzie wskazano, prócz wniosków i twierdzeń z pozwu, na istnienie dwóch tytułów wykonawczych z tej samej podstawy odszkodowawczej – jednego wynikającego z wyroku karnego, drugiego zaś ze spornego aktu notarialnego.

Faktem jest, iż w wyroku Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 5 czerwca 2019 r.- III KK 157/19 dotyczącego zakresu stosowania tzw. klauzuli antykumulacyjnej z art. 415 § 1 kpk dano wyraz pogładowi, iż „Zawarta w przepisie art. 415 § 1 KPK tzw. klauzula antykumulacyjna odnosi się do każdego określonego w ustawie wypadku orzekania karnoprawnego obowiązku naprawienia szkody, a więc także określonego w art. 72 § 2 KK oraz wymaga dla swego zastosowania zarówno tożsamości przedmiotowej, jak i tożsamości podmiotowej roszczenia”, zaś w wyroku Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 20 grudnia 2018 r. - II CSK 754/17 stwierdzono, iż „W wypadku, w którym obowiązek naprawienia szkody został nałożony w wyroku sądu karnego z urzędu jako środek probacyjny (art. 72 § 2

KK), wskazać należy, że do wyroku tego zastosowanie mają reguły wynikające z art. 415 KPK. Dotyczy to reguły, że sąd karny nie orzeka obowiązku naprawienia szkody w razie, gdy roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono, jak również reguły, że – w wypadku, gdy nałożony na skazanego obowiązek naprawienia szkody nie pokrywa całej szkody – pokrzywdzony może dochodzić dodatkowych roszczeń w postępowaniu cywilnym.”

Z uzasadnień powyższych orzeczeń wynika zasada istnienia jedności tytułu odszkodowawczego związanego z popełnieniem przestępstwa, (na którą to zdawała się powoływać strona powodowa) to jednak sytuacja w sprawie niniejszej nie daje możliwości unicestwienia spornego tytułu z tej podstawy z kilku przyczyn.

Pierwsza najdalej idąca to ta, że powodowie formalnie w toku postępowania nie rozszerzyli podstawy faktycznej powództwa, co winni uczynić w formie pisma procesowego, co już z góry winno zamykać wszelkie rozważania w tym zakresie.(art. 193 § 2¹ kpc).

Druga to ta, iż przywołane orzeczenia kładą nacisk na niedopuszczalność prowadzenia równoległych egzekucji z różnych tytułów i dotyczą dwóch tytułów egzekucyjnych pochodzących od sądów, nie dotyczą zaś aktów notarialnych.

Wreszcie trzecia to ta, iż pierwszym tytułem egzekucyjnym był sporny akt, nie zaś wyrok sądu karnego, zatem to sąd karny winien rozstrzygnąć celowość nadania klauzuli.

Warto jedynie wskazać, iż „obowiązek naprawienia szkody orzeczony w trybie art. 72 § 2 KK nie stanowi samodzielnego bytu. Może być orzeczony tylko w przypadku zastosowania instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary, stanowi środek związany z poddaniem sprawcy próbie. Wskazuje na to tytuł rozdziału VIII kodeksu karnego, w którym przepis ten został zamieszczony. Treść tego przepisu, ale również innych przepisów kodeksu karnego (por. art. 75 § 2 KK, art. 75a § 1 KK) dowodzi, że określony w nim środek w postaci zobowiązania do naprawienia szkody nie jest tożsamy ze środkami kompensacyjnymi, o jakich mowa w rozdziale Va kodeksu karnego, w tym z obowiązkiem naprawienia szkody z art. 46 KK. Z chwilą zatarcia skazania nie funkcjonuje w porządku prawnym wyrok skazujący, który zawierał m.in. rozstrzygnięcie o obowiązku z art. 72 § 2 KK. Oznacza to brak tytułu egzekucyjnego, któremu można by nadać klauzulę wykonalności według przepisów KPC”.

(tak postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach - II Wydział Karny z dnia 29 listopada 2016 r. - II AKzw 1745/16).

Z powyższego wynika, iż w razie np. zatarcia skazania (art. 76 kk - 6 m-cy po zakończeniu okresu próby) tytuł egzekucyjny jakim może być orzeczenie w wyroku karnym upada, co w z zupełności w razie uwzględnienia powództwa w sprawie niniejszej pozbawiałoby pozwaną spółkę praw z obu tytułów, co jest efektem nie tylko niepożądanym i niezamierzonym, lecz prawnie niedopuszczalnym.

Warto jedynie dodać, iż do sprawy nic nie wniosła opinia biegłego grafologa, zaś zarzuty do niej okazały się spóźnione.

Zeznania zaś świadków jak to już wcześniej zasygnalizowano, ogniskują się w istocie na przekazaniu odczuć i wrażeń osób najbliższych powodowi, bądź powiązanych węzłem zatrudnienia ze spółką (...), natomiast nie są nośnikami wiedzy co do faktów istotnych dla rozstrzygnięcia w sprawie, bowiem w tej mierze kluczowymi były zeznania stron, które to co do faktów był faktycznie zbieżne, co najwyżej podlegały odmiennej interpretacji

O kosztach wynagrodzenia pełnomocnika orzeczono po myśli art. 98 i 108 kpc oraz § 2 pkt 6 Rozp. Min.Spr. z dnia 22 10 2015.

O kosztach sądowych w postaci ściągnięcia wyłożonych przez Skarb Państwa wydatków orzeczono po myśli art. 113 uoksc.